

שואה

1945 - 1939

המדיניות כלפי היהודים לאחר כיבוש פולין

1939 - 1941

שואה 1939-1945

דיכוי והתעללות ביהודי פולין

מצבם של היהודים בשטח הגנרלגוברנמן היה גרוע מזה של יהודי גרמניה או השטח הפולני שסופח לגרמניה

הכיבוש הגרמני של פולין, ב-1.9.1939 היה מלווה באלימות ובהתעללות קשה כלפי היהודים (אשר מנו כ-2 מיליון מתושבי המדינה).

יחסם של הגרמנים כלפי יהודי פולין היה גרוע בהרבה מיחסם עד כה כלפי יהודי גרמניה.

שוטרים
גרמניים
מתעללים
ביהודי
בפולין

שואה 1939-1945

הרקע להקצנה כלפי יהודי פולין

חיילים גרמניים
בדרך לפולין.
על הרכבת כתוב:
"אנו יוצאים לפולין
כדי להכות
ביהודים".

שואה 1939-1945

- עם פרוץ המלחמה כבר לא חששו הגרמנים מדעת הקהל העולמית.
- היהודים נחשבו האויב המרכזי, בתפיסה הנאצית.
- יהודי פולין, המסורתיים בלבושם ובאורח חייהם, היו דומים ליהודים שהכירו החיילים מהתעמולה הנאצית, ועוררו את רגשותיהם האנטישמיים.

חיילים גרמנים
מצטלמים עם
יהודי עם זקן,
פיאות ובגדים
מסורתיים.
הגרמנים
התלהבו
לראות יהודי
"מהסרטים".

© AFP/Getty Images

החיילים הגרמנים ביטאו את
שנאתם ליהודים על ידי
פגיעה בכל סממן יהודי.

בתי כנסת הועלו באש, ספרי
תורה הושחתו, רבנים
הושפלו ויהודים דתיים
הושפלו בגזיזת זקנם.

התעללות ביהודים בלודז'. הרב יוסלה פיינר, עטוף
בטלית, אוחז שלט עליו נכתב בגרמנית "אנו היהודים
רצינו במלחמה", מוסע על גבי עגלת אשפה ברחובות
לודז'. על העגלה נכתב "היהודים הם אסוננו". מלווים
את העגלה יהודים הנושאים בידיהם מטאטאים.

שואה 1939-1945

עבודות כפייה

יהודים רבים נחטפו ברחובות
לצורך ביצוע עבודות כפייה –
מנקיון רחובות ועד סלילת
כבישים – בתנאי עבודה קשים
ועל סף רעב.

הגרמנים החלו להקים מחנות
עבודה, ובהם עבדו יהודים
(ושבווי מלחמה) בשביל
התעשייה והצבא הגרמניים.
היהודים היו "כוח עבודה זול" –
שהיה אפשר לנצל אותו לצרכי
גרמניה.

עבודות כפייה של טאטוא רחובות, בקרקוב

"איגרת הבזק" של היידריך

המדיניות כלפי יהודי פולין הוכתבה למפקדי הצבא על ידי ריינהרד היידריך, שהיה מופקד על המדיניות הנאצית כלפי היהודים. הוא הוציא 'איגרת בזק' סודית ובה הנחיות מפורטות כיצד להתייחס ליהודי פולין.

ההנחיות המרכזיות באיגרת הבזק:

1. **ריכוז היהודים** בערים הגדולות המצויות בשטח הגנרלגוברנמן, וסמוכות למסילות רכבת.
2. **הקמת היודנראטים** – "המועצות היהודיות", שיוציאו לפועל את הוראות הגרמנים.

סימון היהודים

יהודים חויבו לשאת איתם לכל מקום פריט לבוש המזהה את היותם יהודים.

במקומות מסוימים היה זה טלאי צהוב על הבגד, ובמקומות אחרים סרט לבן ועליו מגן דוד על הזרוע.

יהודי שנתפס כשאינו עונד את האות, נענש בחומרה. לרוב, בהוצאה להורג ללא משפט.

בידוד היהודים בגטאות

בערים בהן רוכזו היהודים, הוקמו גטאות סגורים למגורי היהודים.

הגטאות אפשרו את בידוד היהודים מהחברה, ובעיקר - את ריכוזם ושליטת הגרמנים בהם.

כלפי חוץ, הגטאות נוהלו על ידי היודנרטים, והיו מעין אוטונומיה יהודית. למעשה, חייהם של היהודים הפכו להיות תלויים לחלוטין בחסדי הגרמנים.

אריזציה

כחלק מהאריזציה שנקטו הנאצים מעת עלייתם לשלטון בגרמניה, גם במדינות הכבושות הוחרם הרכוש היהודי. חשבונות בנק של יהודים הוקפאו וליהודים הותר להחזיק רק בסכום מועט של כסף.

כאשר רוכזו היהודים בגטאות, נלקח מהם הכל. הם אולצו לעזוב את עבודותיהם. הותר להם לקחת עימם רק ציוד אישי ומצומצם. מקורות הפרנסה, הבתים והרכוש - הכל הועבר לידיים גרמניות.

המצב בגטאות

גטו ורשה

- 460,000 יהודים בשיאו של הגטו
- 35% מתושבי ורשה
- **2.4% משטח העיר**
- בחדר אחד בגטו חיו בין 6 ל-8 נפשות

שואה 1939-1945

• צפיפות ומחלות

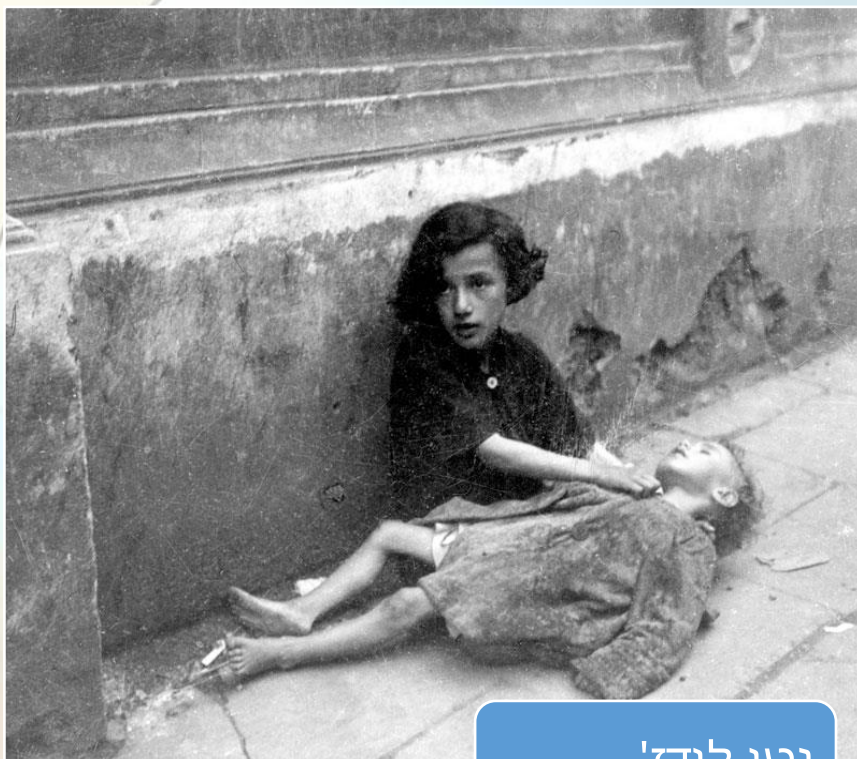
הגטאות היו צפופים מאוד, ותנאי התברואה היו גרועים.

כתוצאה מכך, מחלות רבות התפשטו בגטו, וללא אמצעים רפואיים מתאימים – רבים מתו ממגפות.

• רעב

הנאצים הקציבו מכסה מינימלית של מזון ליהודים. כתוצאה מכך, רבים מתו מרעב.

ילדים רבים עסקו בהברחת אוכל לתוך הגטאות, וכאשר נתפסו הוצאו להורג.

גטו לודז'

- 200,000 יהודים גרים בגטו
- מתוכם 40,000 מתו מרעב

מטרת המדיניות כלפי היהודים

- **בידוד היהודים** - בשלב זה של השואה נראה שריכוז היהודים בגטאות נועד בעיקר על מנת לבודד אותם מהאוכלוסייה הכללית.
- **ריכוז היהודים** – ריכוז היהודים במקום אחד, איפשר את ההוצאה לפועל של הפתרון הסופי, יהיה אשר יהיה אותו פתרון (גירוש או השמדה).
- **המוות כתוצאה נלווית** – נראה שהנאצים לאו דווקא התכוונו לגרום ישירות למותם של יושבי הגטו, אך זו הייתה תוצאה נלווית רצויה.

מתוך עדויותיהם של יוסף צ'רני וישראל גוטמן על המצב בגטאות

בקיצור,

...: בית הספר הבין-לאומי להוראת השואה
מחלקת תקשוב

בקיצור,

תחילת השואה בפולין:

1. התעללות ביהודי פולין והשפלתם
2. עבודות כפייה והקמת מחנות עבודה
3. סימון היהודים
4. "אגרת הבזק" של היידריך
 - בידוד היהודים בערים גדולות
 - הקמת המועצות היהודיות – 'היודנראט'
5. סגירת היהודים בגטאות
6. אריזציה

תרגול

קראו עמודים 92 - 104 בספר.

1. הצג שלוש סיבות לאכזריותם המיוחדת של הגרמנים כלפי יהודי פולין בעת כיבושה, בשנת 1939.
2. הצג את אגרת הבזק והסבר את תפקידה ביישום הפתרון הסופי.

"הפתרון הסופי"

1945 - 1941

"הפתרון הסופי" היה הכינוי הנאצי לפתרון
אותו צריך למצוא ל'בעיית היהודים'.

הנאצים שאפו תמיד להיפטר מהיהודים, אך
השאלה היתה מהי הדרך לעשות זאת – האם
על ידי עידודם לעזוב? גירושם למדינה רחוקה?
אולי דווקא ניצולם בעבודות כפייה?

בשנת 1941 התקבלה החלטה שהפתרון הסופי
לשאלת היהודים יהיה השמדתם באופן מאורגן.
כך החלה הרציחה ההמונית של יהודי אירופה.

1939

1940

1941

השמדה בבורות הירי בברית המועצות

1941

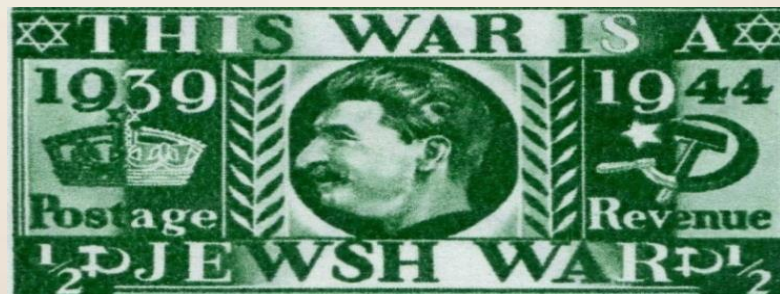

הרקע לתחילת הרצח השיטתי

- עם התקדמות המלחמה, הגרמנים חשו בלתי מנוצחים וסברו שהם יכולים לעשות ביהודים כרצונם.
- הפלישה לברית המועצות נתפסה אצל הגרמנים כמאבק ישיר ביהדות כיוון שהקומוניזם היה מזוהה אצל הנאצים כאידיאולוגיה יהודית.
- בברית המועצות היו 3 מיליון יהודים, והגרמנים רצו להיפטר מהם ולא לשלוט עליהם.

בול תעמולה נאצי.
סמלי הפטיש והמגל עם דמותו של
סטלין, לצד המגן דוד היהודי.
הכיתוב: "המלחמה הזו היא מלחמה
יהודית".

שואה 1939-1945

"האיינזצגרופן"

האיינזצגרופן ("עוצבות המבצע") היו יחידות של חיילי ס"ס, שפעלו בנפרד מהצבא הגרמני.

האיינזצגרופן נועדו לטפל באויבי המשטר הנאצי במדינות הכבושות – ממרגלים ועד אזרחים שהתנגדו למשטר. בפועל, משימתם המרכזית היתה לפעול כנגד היהודים.

תחילת הרצח השיטתי בידי האיינזצגרופן: בורות הירי

יחד עם הפלישה לברית המועצות,
החלו הנאצים ברצח שיטתי של
היהודים שנמצאו בשטחים
הכבושים.

מרגע כיבושו של אזור, הובלו
היהודים למקום סמוך לעיר.
הם אולצו לחפור בור, אחר כך
לעמוד בשורה, וכך ירו בהם חיילי
האיינזצגרופן, אחד אחד.
מיליון וחצי יהודים נרצחו בדרך זו.

יהודי נורה על שפת הבור, אוקראינה 1942.

איש איינזגרופה מוליך יהודים עם פיסות
בד קשורות על עיניהם לשם רציחתם ביריות

לובני, אוקראינה, 16.10.1941
אישה עם שני ילדיה מחכה עם יהודים אחרים מהעיר
בנקודת תצפית, בלי שהם יודעים שממש ילקחו להירצח

1945-1939

חיילי האיינזגרופן יורים ביהודים שנמצאים בתעלה

שואה 1939-1945

They were shot and they fell.

עדותה של דינה בייטלר, על הרצח בבורות הירי. פונאר

במקביל לשיטת הרצח בבורות הירי, חיפשו הנאצים דרך יעילה יותר למימוש הפתרון הסופי.

החסרונות בשיטת הרצח בירי:

- איטית (צריך לירות אחד-אחד)
- יקרה (בזבוז תחמושת)
- קשה להסתרה (קולות הירי וערימות הגופות)
- קשיים נפשיים שנוצרו אצל חיילי האיינזצגרופן – מהרצח הישיר ומהמראות הקשים...

תרגול

קרא עמודים 105 - 108 בספר.

1. במהלך מבצע ברברוסה החל הרצח ההמוני של היהודים. **הצג** את תהליך הרצח של היהודים שהתבצע בראשיתו של מבצע זה.

2. **הסבר** שתי סיבות לכך שהנאצים החליטו לשנות שיטת רצח זו בהמשך.

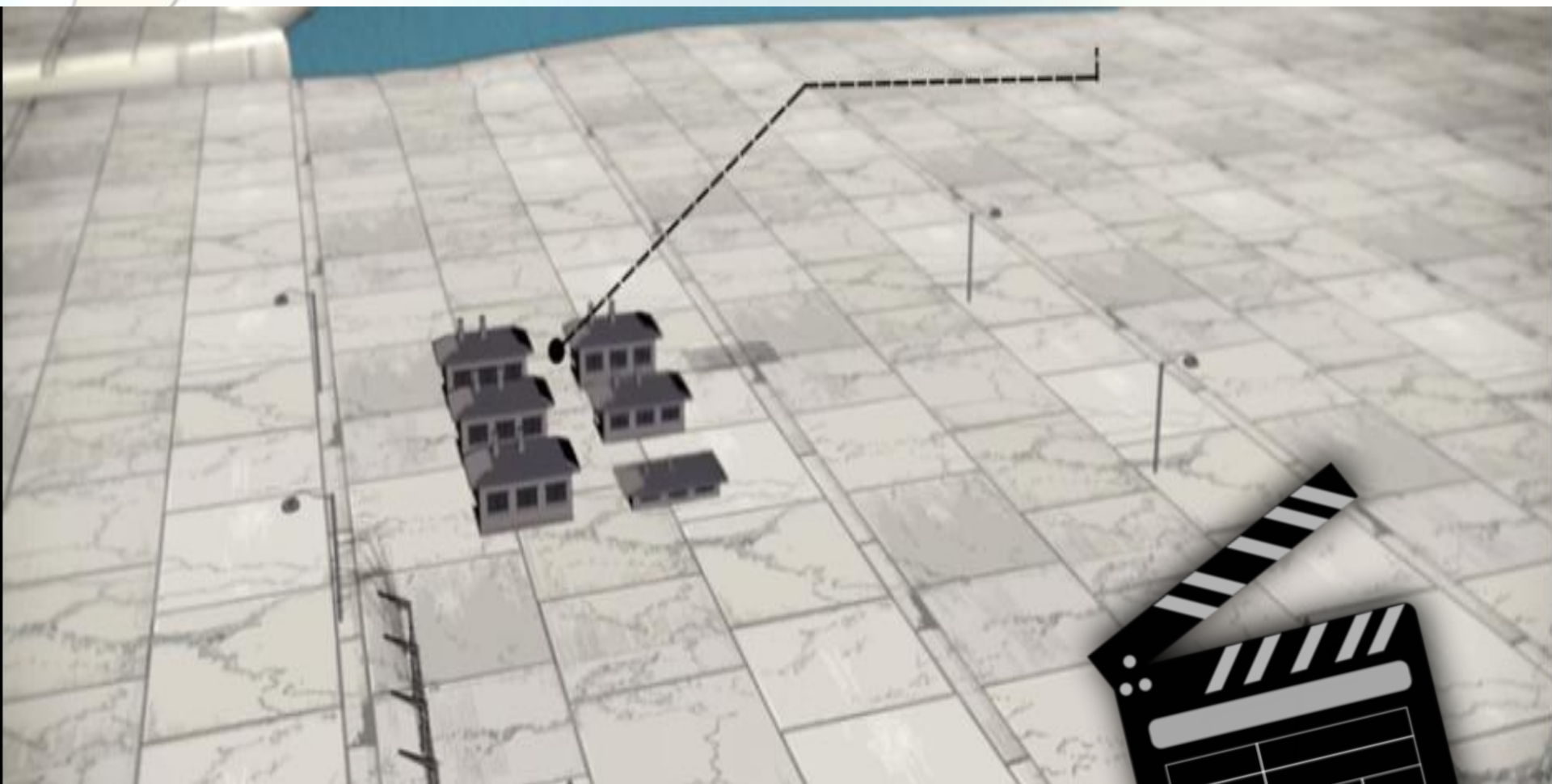
מחנות השמדה

מהו מחנה השמדה?

עד 1941 הוקמו **מחנות ריכוז** שבהם ריכזו יהודים למעצר ולצורך בידודם מהחברה.

רוב מחנות הריכוז שימשו גם כ**מחנות עבודה**, בהם רוכזו יהודים על מנת להעבידם בעבודות כפייה, כך שישרתו את התעשייה הגרמנית ואת המלחמה.

לעומת מחנות ריכוז ועבודה, **מחנות ההשמדה**, שהוקמו החל מסוף שנת 1941, שירתו מטרה שונה לחלוטין – מפעל תעשייתי להשמדה שיטתית, מהירה, יעילה ומסודרת של כמה שיותר יהודים.

• מחנות: מושג, יד ושם

מחנה ההשמדה חלמנו - משאיות גז

שיטה יעילה יותר להשמדה
הומצאה במחנה הריכוז
חלמנו, בסוף שנת 1941.

חלמנו היה מחנה
ההשמדה הראשון, ובו
השתמשו במשאיות גז,
במקום בירי.

300,000 יהודים נרצחו
בדרך זו, שהיתה מהירה
יותר ופחות ישירה.

משאיות גז במחנה ההשמדה חלמנו.
אלה היו משאיות תובלה רגילות. הגז שנפלט מהמנוע
הזרם בחזרה לתוך המשאית באמצעות צינור.
כאשר הגז סיים את מלאכתו, הוסעה המשאית למקום
סמוך שם נקברו הגופות.

TOTAL VIDEO CONVERTER
HTTP://WWW.TOTALVIDEOCONVERTER.COM

שחזור

תהליך הרצח במשאיות, מתוך עמוד האש

במקביל לרצח במשאות הגז, המשיכו הנאצים לחפש דרך יעילה יותר למימוש הפתרון הסופי.

החסרונות בשיטת הרצח במשאות גז:

- איטית - אפשר לדחוס רק 70 יהודים בכל משאית
- לא יעילה - הגז שהופק רק ממנועי הדיזל לא היה מספיק יעיל, והיו תקלות טכניות רבות בהפעלת המשאות ובהסעתן ממקום למקום
- קשיים נפשיים – החיילים שפינו את המשאות לאחר הרצח היו צריכים להתמודד עם המראות הקשים של הגופות ועם סחיבתן לקברים

ועידת ואנזה

אדולף אייכמן, מזכיר הוועידה
"פקיד שרק מילא פקודות"

ב-20 בינואר 1942, התאספו בכירים
נאציים בוויילה ואנזה בברלין.

בראש הוועידה עמד ריינהרד היידריך,
ואדולף אייכמן שימש כמזכיר.

מטרת הוועידה הייתה לתאם בין כלל
הגורמים את שיתוף הפעולה במימוש
הפיתרון הסופי.

לאחר הוועידה התחילו הנאצים
בגירוש השיטתי והשמדת היהודים.

Land	Zahl
A. Altreich	131.800
Ostmark	43.700
Ostgebiete	420.000
Generalgouvernement	2.284.000
Bialystok	400.000
Protektorat Böhmen und Mähren	74.200
Estland - judenfrei -	
Lettland	3.500
Litauen	34.000
Belgien	43.000
Dänemark	5.600
Frankreich / Besetztes Gebiet	165.000
Unbesetztes Gebiet	700.000
Griechenland	69.600
Niederlande	160.800
Norwegen	1.300
B. Bulgarien	48.000
England	330.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einschl. Sardinien	58.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumänien einschl. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungarn	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrussland einschl. Bialystok	446.484
Zusammen: Über	11.000.000

פרוטוקול הוועידה

במסמך שהכין אייכמן לקראת הוועידה, פורטו מספרי היהודים בכל מדינה ומדינה ברחבי אירופה, במטרה להשמיד את העם היהודי כולו, עד אחרון בניו.

סך כלל היהודים שתכננו הנאצים להכליל בפתרון הסופי: 11 מיליון יהודים.

המדינות מחולקות לשתי קטגוריות –

A: בשליטה נאצית

B: לא בשליטה נאצית. כולל יהודים במדינות ניטרליות.

המסמך מראה את שאיפתם של הנאצים לחיסול

שיטתי של כל יהודי באשר הוא, בהתאם לתורת הגזע.

'Wannsee Conference' 20 January 1942

"ועידת ואנזה"

סרטון מבויים המשחזר את ועידת ואנזה

מבצע ריינהרד

משפחות יהודיות ברציף הרכבת
למחנה ההשמדה טרבלינקה
במסגרת מבצע ריינהרד, 1942

ב-1942 הקימו הנאצים, במסגרת
'מבצע ריינהרד' להשמדת יהודי
הגנרלגוברנמן, שלושה מחנות
השמדה:

- בלז'ץ
- סוביבור
- טרבלינקה

במחנות אלו נבנו לראשונה תאי
גזים. בתאים אלה נעשה שימוש בגז
ממנועי טנקים, שהוכנס בצינור אל
תוך חדרים גדולים ואטומים.

מיקום מחנות ההשמדה

למחנות ההשמדה שולחו יהודים מכל רחבי אירופה.
מחנות ההשמדה הוקמו בשטח הגנרלגוברנמן,
באזורים מרכזיים שהיו קרובים למסילות רכבת.

הגורמים:

- מיקומה הגיאוגרפי של פולין - מרכז אירופה והיותה צומת רכבות.
- הגרמנים לקחו בחשבון שהאוכלוסייה הפולנית אנטישמית ותסייע להם בהשמדה
- בפולין כבר קיים ריכוז יהודי גדול

גירוש למחנות ההשמדה

במערב אירופה, קיבלו היהודים צווים להתייצבות לעבודה בכפייה, משם נלקחו למחנות, מבלי שידעו שמדובר במחנות השמדה.

במזרח אירופה, שם היהודים כבר היו מרוכזים בגטאות, כונסו היהודים ללא התראה מוקדמת, בפעולה שכונתה '**אקציה**' – חטיפת מספר גדול של יהודים ושילוחם למחנות.

השילוחים בוצעו בקרונות בקר סגורים.
התנאים בקרונות היו בלתי אנושיים – צפיפות נוראה ומחסור באוויר, במזון ובמים.
רבים מתו כבר בתוך הקרונות, עוד טרם הגיעם למחנות ההשמדה.
מי שניסה לברוח – נתפס ברובו ונורה למוות.

עם ההגעה למחנה בוצעה **סלקציה**:

הזקנים, הנשים והילדים נשלחו היישר אל תאי הגזים.
אלו שהיו כשירים לעבוד מבין הגברים נשלחו לעבודה,
שם יעבדו בתנאים לא אנושיים, עד אשר כבר לא יוכלו
להפיק מהם תועלת ולאחר מכן גם הם ישלחו להשמדה.

סוואה 1939-1943

אליהו
רוזנברג

I, my mother and my sisters,
three sisters younger than me,

עדותיו של אליהו רוזנברג על מחנה ההשמדה טרבלינקה

שואה 1939-1945

תאי גזים

תאי גזים היו הצורה המשוכללת ביותר שפיתחו הנאצים לצורך ההשמדה שיטתית של בני אדם.

- **מהירות ויעילות:** קטל מוחלט של מאות, בזמן קצר
- **חסכון:** זול, שיטתי והמוני יותר מאשר משאיות גז
- **מגע ישיר:** החיילים הגרמנים כמעט לא מעורבים ברצח, כך שאין עליהם השפעה פסיכולוגית

תא גזים במיידנק. על
השלט ליד הדלת כתוב:
'חיטוי'

שואה 1939-1945

Auschwitz Concentration Camp Gas Chamber

ביקור בתא גזים שמחובר לקרמטוריום (משרפה), אושוויץ

שואה 1939-1945

1945-1939 תואה

53

משמאל לימין: **תא גזים, פתח פליטה, תנור שעמד במשרפות.** בתוך כל תא היה אפשר לדחוס מאות אנשים בו זמנית. התאים הוסוו כמקלחות לחיטוי, אליהם הוכנסו היהודים ישר עם הגעתם למחנה. היהודים נדחפו דרך דלתות צרות לתוך התאים, כאשר ידיהם מעל לראשיהם, כדי לאפשר יתר דחיסה. מעליהם הושלכו הילדים, כדי לנצל את השטח במלואו. לאחר-מכן נסגר התא הרמטית והגז הוכנס לתוך התא דרך פתחים מיוחדים בתקרת התא. הגופות הועברו מתאי הגזים הישר למשרפות, על ידי עובדי כפייה שהיו בעצמם יהודים

אושוויץ-בירקנאו

במחנה הריכוז אושוויץ
הקימו הנאצים את מחנה
ההשמדה בירקנאו.

שם החלו שימוש בסוג גז
חדש ויעיל יותר – ציקלון B.

אושוויץ היה מחנה
ההשמדה הגדול ביותר.

במחנה זה נרצחו כמיליון
ורבע בני אדם, כמעט כולם
יהודים.

המחנות, תצלום אוויר ממטוסי בעלות הברית.
לאחר השואה הובעה ביקורת רבה על כך
שבעלות הברית ידעו על המחנות, אך לא
הפציצו אותם, או את המסילות אליהם,
מהאוויר.

שואה 1939-1945

התיעוד היחיד במינו: אלבום אושוויץ

שואה 1939-1945

תרגול

קראו עמודים 110 – 111 בספר.
עיינו במפות.
ענו על השאלות בספר.

חיסול הגטאות

גטו קרקוב, לאחר שילוח אחרוני היהודים
1943

השילוחים למחנות ההשמדה
חיסלו בזה אחר זה את
הגטאות ברחבי אירופה.

הגטאות ששרדו תקופה
ארוכה יותר, היו אלה שבהם
עבדו היהודים לטובת
התעשייה הגרמנית. גם הם
נסגרו בסופו של דבר
ואסיריהם נשלחו להשמדה.

הפלישה לנורמנדי

שואה 1939-1945

חיסול המחנות וצעדות המוות

כאשר החלו בעלות הברית להתקרב לגרמניה, החליטו הגרמנים לפנות את מחנות ההשמדה, ולטשטש את הראיות למה שהתרחש שם.

הגרמנים נסוגו, ולקחו איתם את אסירי המחנות, בצעדות שארכו אלפי קילומטרים, ללא מים, מזון או ביגוד חם.

לא ברור אם מטרת צעדות
המוות היתה באופן מוצהר
השלמת הפתרון הסופי
והזדמנות אחרונה להשמדת
יהודים נוספים – אך בכל
אופן, זה מה שקרה.

יותר משליש ממי ששרד את
המחנות עד צעדות המוות,
מת במהלכן – למעלה מ-
200,000 איש.

לאחר המלחמה נמצאו לאורך
מסלוליהן של צעדות המוות
מאות קברים המוניים של
עשרות אלפי אסירים.

מתוך עדותו של אליהו היימן, על צעדות המוות מאושוויץ

בקיצור,

שלבי הפתרון הסופי:

1. התעללות ביהודי פולין והשפלתם (1939)
2. עבודות כפייה והקמת מחנות עבודה
3. (אגרת הבזק) בידוד היהודים בגטאות (1939 – 1941)
4. בורות ירי (1941)
5. משאיות גז
6. (ועידת ואנזה) מחנות השמדה (1941 – 1945)
7. חיסול הגטאות
צעדות המוות

שלבי הפתרון הסופי, בהקשר המלחמה

שנה	שלב במלחמה	שלב בפתרון הסופי	מקום
1939	הפלישה לפולין	התעללות ביהודים והשפלתם	פולין
		עבודות כפייה והקמת מחנות עבודה	
1939-1941		(מסמך עדות נאצי: אגרת הבזק) בידוד היהודים בגטאות	מזרח אירופה
1941	מבצע ברברוסה	השמדה בבורות ירי	מערב ברית המועצות
1941-1945		מחנות השמדה: השמדה במשאיות גז	מחנות בפולין (בשטח הגנרלגוברנמן)
		(מסמך עדות נאצי: ועידת ואנזה) השמדה בתאי גזים	שילוחים מכל רחבי אירופה
1945	תבוסת גרמניה	צעדות המוות	ממזרח אירופה לכיוון גרמניה

תרגול

קרא עמודים 108 – 117 בספר.

1. **הצג** שלוש דרכי פעולה שונות בביצוע מדיניות הנאצים כלפי היהודים בין השנים 1939 - 1945.
2. **הסבר** כיצד כל אחת מהם הושפעה ממהלכי מלחמת העולם השנייה.
3. **הסבר** שני גורמים למעבר מהשמדה בבורות ירי להשמדה במשאיות גז, ושני גורמים למעבר מהשמדה במשאיות גז להשמדה בתאי גזים.

כניעת גרמניה

שואה 1939-1945

שחרור המחנות

לאחר שחרור המחנות,
נחרדו חיילי בעלות
הברית ממצב האסירים,
שנראו כמתים מהלכים.

הם לא יכלו לדמיין
לעצמם מה חוללו
הנאצים.

רבים מהניצולים המשיכו
למות גם לאחר השחרור,
מתזונת-יתר וממחלות.

צילום מאושוויץ, לאחר שחרור המחנות

שואה 1939-1945

גורל היהודים בצפון אפריקה

גם יהודי צפון אפריקה היו קורבנות של הנאצים. במרוקו ובאלג'יר, שהיו תחת שליטת ממשל וישי הצרפתי, יהודים סומנו ונקבעו נגדם חוקים משפילים.

בלוב, שהיתה תחת שליטת איטליה, ובתוניסיה שהיתה תחת שליטת גרמניה, חוקקו חוקים גזעניים והוקמו מחנות לעבודה בכפייה.

עם זאת, בעיקר בשל הריחוק הגיאוגרפי והניתוק מרשת הרכבות, ניצלו יהודי צפון אפריקה מגורל דומה לזה של יהודי אירופה.

תרגול

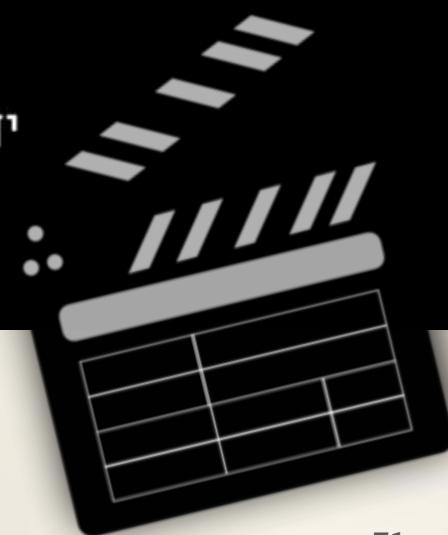
קרא עמודים 126 – 128 בספר.

1. **הסבר** סיבה אחת להחלטה של הנאצים ליישם את מדיניות "הפתרון הסופי עם כיבוש ברית המועצות (יוני 1941).
2. **הסבר** מדוע לא החילו הנאצים מדיניות זו על יהודי צפון אפריקה.

לסיכום,

יד ושם, בית הספר הבין-לאומי להוראת השואה
מחלקת תקשוב

חסידי אומות העולם

מבין הגויים היו בודדים, מיעוט שבמיעוט, שסיכנו את חייהם על מנת להציל יהודים.

יש שהחביאו יהודים בבתיהם, או דאגו להבריח אותם למקומות בטוחים. יש שסיפקו מזון או שעזרו בזיוף תעודות.

היו גם גרמנים שהעסיקו יהודים במפעלי תעשייה, תוך הטעיית הנאצים במספרם האמיתי של היהודים, ובכך דאגו להצלתם, תוך שהם עוזרים להם לברוח מההשמדה הצפויה להם.

המלאך המושיע מאושוויץ – סיפור של אחד מחסידי
אומות העולם